

Maa- ja metsätalousministeriö

Hallituksen esitys (HE 199/2020 vp) elintarvikemarkkinalain muuttamiseksi

Maa- ja metsätalousvaliokunta 17.11.2020

Neuvotteleva virkamies Maija Heinonen

Lainsäädäntöneuvos Aku-Petteri Korhonen

Kauppatapadirektiivi

- HE:n tavoitteena on panna täytäntöön kauppatapadirektiivi (2019/633).
- Kauppatapadirektiivin tarkoituksena on suojata heikommassa neuvotteluasemassa olevaa myyjää vahvemmalta ostajalta.
- Kansalliset säädökset julkaistava viimeistään 1.5.2021.
- Säädöksiä sovellettava viimeistään 1.11.2021.

Tilanne ennen EU-tason lainsäädäntöä

- Yli 20 jäsenmaalla oli jo omaa kansallista lainsäädäntöä hyvän kauppataivan vastaisista käytännöistä.
- Suomessa elintarvikemarkkinalaki tuli voimaan 2019 alussa.
- Kansalliset lait poikkesivat toisistaan monelta osin
tarve yhdenmukaistaa.

Kauppatapadirektiivin lähtökohtana suojelun vähimmäistaso:

- Kaikkien jäsenmaiden on kiellettävä direktiivissä luetellut hyvän kauppataivan vastaiset käytännöt.

Suomessa voimaan muuttamalla nykyistä elintarvikemarkkinalakia

Valmistelu työryhmässä:

- Toimikausi 8.10.2019 - 31.3.2020.
- Sidosryhmien kuulemiset helmi-maaliskuussa 2020.
- Hallituksen esityksen lausuntokierros huhti-toukokuussa 2020.
- Hallituksen esitys eduskunnalle annettiin valtioneuvoston istunnossa 29.10.2020.

Muutokset elintarvikemarkkinalakiin

Lakiin lisätään kauppatapadirektiivin edellyttämät vähimmäistason mukaiset kiellot.

Kielletyt menettelyt :

- Pitkät maksuajat.
- Tilausten peruuttaminen lyhyellä varoitusajalla.
- Ehtojen yksipuoliset muutokset.
- Myyntiin liittymättömät maksut.

Muutokset elintarvikemarkkinalakiin

Kielletyt menettelyt:

- Liikesalaisuuksien ja teknisen ohjeen oikeudeton hankinta, käyttö ja ilmaiseminen. Laissa viittaus liikesalaisuuslakiin.
- Kaupalliset kustotoimet tilanteessa, jossa tavarantoimittaja käyttää sopimusperusteisia tai lakisääteisiä oikeuksiaan.
- Ostajan kieltäytyminen vahvistamasta kirjallisesti toimitussopimuksen ehtoja tavarantoimittajan pyynnöstä.

Elintarvikemarkkinalakiin tehtävät muutokset

Kielletyt käytännöt, jos niistä ei ole erikseen sovittu:

- Myymättä jääneiden tuotteiden palauttaminen tavarantoimittajalle ilman korvausta.
- Maksut tuotteiden varastoinnista, esillä pitämisestä, tuotevalikoimaan sisällyttämisestä tai myytäväksi asettamisesta.
- Maksut ostajan toteuttamasta mainonnasta tai markkinoinnista.

Elintarvikemarkkinalakiin tehtävät muutokset

Kielletyt käytännöt, jos niistä ei ole erikseen sovittu:

- Myyntitilojen sisustukseen liittyvät maksut.
- Kustannukset, joita aiheutuu myytäessä tuotteita alennuksella osana myynninedistämistä.

Direktiivistä poikkeavat kansalliset säännöt

Tilausten peruutus:

- Pilaantuvien tuotteiden tilausten peruuttamista 30 päivää ennen toimitusta koskeva kiello laajennetaan koskemaan kaikkia maataloustuotteita ja elintarvikkeita.

Maksuaika:

- Kauppatapadirektiivin mukaan maksuaika voi olla pilaantuvilla tuotteilla enintään 30 päivää ja muilla maataloustuotteilla ja elintarvikkeilla enintään 60 päivää. Esityksen mukaan Suomessa maksuaika on lähtökohtaisesti 30 päivää kaikilla tuotteilla, mutta pilaantumattomien tuotteiden osalta osapuolet voivat erikseen sopia enintään 60 päivän maksuajasta.

Direktiivistä poikkeavat kansalliset säännöt

Muuta:

- Voimassa olevat elintarvikemarkkinalain säännökset eräiden sopimusten määrämuodosta ja -sisällöstä sekä yleislakien viranomaisvalvonnasta jäävät voimaan. Esimerkiksi yrittäjänsuojalain mukainen kohtuuttomien ehtojen kieltö.

Soveltamisala

- Direktiivin periaatteen mukaisesti suojellaan liikesuhteessa heikompaa myyjää vahvemmalta ostajalta.
- Direktiivistä poiketen kiellot koskevat kaikkea maataloustuotteiden ja elintarvikkeiden myyntiä, kun ostaja on myyjää suurempi ja ostajan vuosittainen liikevaihto ylittää kaksi miljoonaa euroa.
- Tämä malli on selkeämpi ja tasapuolisempi sekä yksinkertaisempi soveltaa kuin direktiivin liikevaihtoihin perustuva luokittelu ja 350 miljoonan euron yläraja.

Soveltamisala

- Soveltamisala kattaa myös viranomaisten ostot (esimerkiksi kouluihin) ja yli kahden miljoonan euron liikevaihdon ylittävät ravitsemustoimintaa harjoittavat yritykset.
- Tuoteluettelo kattaa myös kala- ja vesiviljelytuotteet.

Suomessa soveltamisalan kohteena noin 3 200 maataloustuotteita ja elintarvikkeita ostavaa yritystä.

Valvontaviranomainen

- Valvontaviranomaisena toimii elintarvikemarkkinavaltuutettu.

Lakiin lisättävät valvontaan liittyvät säännökset:

- Direktiivin edellyttämät tarkastukset.
- Valtuutetulle oikeus kieltää menettelyn jatkaminen ja hakea markkinaoikeudelta vaatimusten rikkomiseen liittyen seuraamusmaksujen määräämistä.
- Voimassa olevat tiedonsaantia sekä huomautuksen ja julkisen varoituksen antamista koskevat säännökset jäävät voimaan ja niitä sovelletaan myös kauppatapadirektiivin edellyttämiin vaatimuksiin.
- Liikesalaisuuksien osalta kiellot ja seuraamukset liikesalaisuuslain mukaisesti.

Valvontaviranomainen

Lakiin lisättävät menettelysäännökset:

- Tavarantoimittajan henkilöllisyyden ja muiden tietojen luottamuksellisuuden suojaamisesta kuitenkin huomioiden toisen osapuolen puolustautumisoikeudet.
- Muutoksenhaku julkisen varoituksen ja kiellon osalta markkinaoikeuteen.
- Seuraamusmaksut määräisi elintarvikemarkkinavaltuutetun esityksestä markkinaoikeus.
- Oikeudenkäynnistä markkinaoikeudessa ja sakon täytäntöönpanosta annettuun lakiin tehdään tästä johtuvat muutokset.
- Valtuutettu voi avustaa liikesalaisuuden haltijaa tuomioistuinkäsittelyissä.

Lain vaikutukset elintarvikeketjun toimintaan

- 47 000 maatilaa, kaikkien liikevaihto alle 2 miljoonaa euroa.
- Elintarviketeollisuusyrityksiä noin 1 770, joista vain runsaalla 300:lla liikevaihto on yli kaksi miljoonaa euroa. Pääosa markkinoista muutaman suuren toimijan hallussa.
- Päivittäistavarakauppa keskittynyttä: kahden suurimman ketjun osuus on yli 80 prosenttia ja kolmen suurimman yli 92 prosenttia markkinoista.

- Tavarantoimittajien ja ostajien neuvotteluvoima on epätasapainossa.

Lain vaikutukset elintarvikeketjun toimintaan

Laki selkeyttää elintarvikeketjun kaupankäynnin pelisääntöjä

- Toimijoiden välinen luottamus lisääntyy.
- Tavarantoimittajien taloudelliset riskit vähenevät.
- Maataloustuottajien ja elintarviketeollisuuden maksuvalmius paranee.
- Edellytykset investoinneille ja tuotantopäätösten tekemiselle lisääntyvät.